

Daniel Keyes

*Elcerno
üçün
çiçəklər*

Tərcüməçi:
Nadir Qocabəyli

qanun nəşriyyatı

Daniel Keyes

*Flowers
For
Algernon*

Müasir fantastikanın qızıl fonduna daxil edilən romanda, hər şeydən öncə, son dərəcə maraqlı bir əhvalatla qarşılaşan oxucu əsərin qəhrəmanının yaşantıları ilə çox yaxından tanış olur. Ağıldankəm Çarlinin cərrahiyyə əməliyyatı nəticəsində dahiyə çevrilməsi, ondan imtina edən valideynləri, bacısı ilə görüşü, yaşadığı eşq macərası əsərdə son dərəcə maraqlı və orijinal tərzdə təsvir olunub. Yazıçı adi, bir az da kəmağıl Çarlinin səmimi, kövrək duyğularını məşhur Çarlinin iti ağı, yüksək intellekti, dəmir məntiqi və soyuq mühakimələri ilə üz-üzə qoyur, cəmiyyətin kəmağıl və dahi insana fərqli münasibətinin psixoloji məqamlarını açır.

Daniel Keyes FLOWERS FOR ALGERNON
Daniel Keyes ELCERNON ÜÇÜN ÇİÇƏKLƏR

Bakı, Qanun Nəşriyyatı, 2024, 296 səh.

Janr: fiction/roman/elmi fantastik

Ölçü: 130x200 mm

Cild: yumşaq

Çapa imzalandı: 15.02.2024

Nəşir: Şahbaz Xuduğlu
Tərcüməçi: Nadir Qocabəyli
Redaktor: Kifayət Haqverdiyeva
Korrektorlar: İradə İslamova, Aytən Səadət
Texniki redaktor: Lalə Hüseyn
Mətn dizaynı: Ramin Əli
Qapaq dizaynı: Rafael Qasım

Qanun Nəşriyyatı

Bakı, AZ 1102, Tbilisi pros., 76

Tel: (+994 12) 431-16-62; 431-38-18

Mobil: (+994 55) 212 42 37

e-mail: info@qanun.az

www.qanun.az

www.fb.com/Qanunpublishing

www.instagram.com/Qanunpublishing

ISBN 978-9952-36-208-4

© Qanun Nəşriyyatı, 2018; 2024

Copyright © 1966 by Daniel Keyes

Bu kitabın Azərbaycan dilinə tərcümə və yayım hüquqları Qanun Nəşriyyatına məxsusdur. Kitabın təkrar və hissə-hissə nəşri “Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa ziddir.

Anama və atamın xatirəsinə

Hesabat 1

3 mart

Doxdur Ştraus dedi ki nə düşünürəmsə və xatırlıyıramsa həm də bugünnən sora baş verənnərin hamsını yazmalıyam. Niyəsini bilmirəm amma o deyir ki olar mənim özlərinə uyğun gəldiyimi bilməlidilər. Məncə mən olara uyğun gəlirəm ona görə ki mis Kinnian dedi ki olar məni ağıllandıra bilələr. Mən ağıllı olmaq istiyirəm. Mənim adım Çarli Qordondu mən Donnerin çörəkxanasında işdiyirəm orda cənab Donner mənə həftədə 11 dollar ödiyir və ürəyim istiyəndə çörək, ya da piroq verir. Mənim 32 yaşım var bi aydan sora da ad günündü. Doxdur Ştrausa və prafessır Nemura demişəm ki yaxşı yaza bilmirəm ancaq o dedi ki eybi yoxdu necə danışıramsa elə də yaza bilərəm hətda həfdədə 3 dəfə axşamlar getdiyim Bekmanın ağılı zəyif olanlar kolecində mis Kinnianın dərində yazdığım inşalar kimi də yaza bilərəm. Doxdur Ştraus deyir ki ürəyin nə istiyir başına nə gəlırsə hamsın yaz ancaq mənim ağılıma tay heşnə gəlmir ona görə də yazmağa bi şey yoxdu və mən bugünnük qutarıram...

Səmimiyətlə sizin

Çarli Qordon.

Hesabat 2

4 mart

Bugün mənə yoxladılar. Mənə elə gəlir ki olara uyğun gəlmirəm. Məndə fasilə vaxtıydı və olar deyən kimi prafes-sır Nemurun yanına getdim onun katibəsi salam verib mənə pıxaloxiya şöbəsi yazılan qapının ağzına gətirdi burda böyük bir zal və ustol ustul düzölmüş çoxlu balaca otağlar vardı. Otağların birində çox mehriban bir adam vardı və əlində çernil ləkəsi olan ağ kağızlar. Dedi ki otur Çarli. Rahat və sakit ol. Onun əynində doxdurdakı kimi ağ xalat vardı ancaq mənə elə gəldi ki o doxdur deyil çönkü mənə demədi ki ağzını aç və a de. Onda təkçə o ağ vərəqlər vardı. Onun adı Bartdı familyası yadımda deyil çönkü yaddaşım pıxı. Mən onun nə etmək istədiyini bilmirdim və usduldan bərk yapışmışdım elə bil diş həkiminin qəbulundaydım ancaq Bart diş həkimi deyil hərçənd mənə dedi ki sakit olum. Mən də qorxdum ona görə ki belə deyənnən sora həmişə adamı ağrıdan nəşə edirlər.

Bart dedi ki Çarli bu kağızda nə görürsən. Mən çernil ləkəsin görüb çox qorxdum halbuki dooşan pəncəsi cibimdəydi çönkü balaca olanda mən pis oxuyurdum və həmişə çernili

dağıdırdım. Barta dedim ki mən ağ vərəqə dağılmış çernil görürəm. Bart dedi hə və gülümsədi və mən özümü yaxşı his etdim. O ptün vərəqləri çevirdi və mən ona dedim ki kimsə onların üstünə qara və qırmızı çernil töküüb. Mən fikirəşdim ki bu hasantdı ancaq qalxıb getmək istiyəndə Bart dedi ki otur Çarli biz hələm qutarmamışıq. Biz hələm vərəqlərlə qutarmamışıq. Mən anlamadım ancaq yadıma düşdü ki doxdur Ştraus mənə demişdi ki sənə nə desələr onu da edərsən hətda başa düşməsən də çünkü bu tesdi.

Mən Bartın nə dediyin çox da yaxşı xatırlamıram ancaq yadımdadır ki o istiyirdi mən deyim ki çernillərin içində nə var. Mən orda heşnə görmədim ancaq Bart dedi ki şəkillər var. Mən heş bir şəkil zad görmədim. Mən çox çalışdım. Vərəqə əvvəl yaxınnan sora uzaqdan baxdım. Sora dedim ki əyər eynək taxsam yəqin ki tay da yaxşı görərəm mən kinoda və tivizirə baxanda eynəyimi taxıram ona görə də fikirəşdim ki eynəkən çernilli şəkilləri tay da yaxşı görərəm. Mən eynəyimi taxdım və dedim ki qoy baxım mərc gəlirəm ki bu dəyqə oları tapacam. Mən çox çalışsam da şəkilləri tapa bilmədim ancaq çernili gördüm. Barta dedim ki mənə təzə eynək lazımdı. O kağıza nəşə yazdı və mən qorxdum ki tesdən keçə bilmiyəcəm. Ona dedim ki çox gözəl şəkildi kənarlarında da qəşəng nöqtələri var ancaq o başını buladı və mən başa düşdüm ki yenə nəşə düz deyil. Mən soruşdum ki başkaları çernilin içində nəşə görə bilirlər və o dedi ki olar şəkilləri çernil ləkəsinin içində təsəvür edirlər. O dedi ki şəkillərdəki çernilə çernil ləkəsi deyirlər.

Bart çox mehriban adamdı və mis Kinnian kəmağıl böyüklərə dərsdə oxumağı öyrətdiyi kimi yavaş danışır. O mənə

bu testi başa saldı. O dedi ki adamlar çernilin içində müxtəlif şeylər görürlər. Ona dedim ki mənə görsətsin. O görsətmədi ancaq dedi ki burda nə olduğunu təsəvvür elə. Bunun sənin yadına nəyi saldığını və bir şey düşün. Mən gözdərimi yumdum və düşünüb dedim ki elə bil ağ vərəqin üstünə çernil köpükləri tökülür.

Mənə elə gəlir ki bu testən keçə bilmədim.

Hesabat 3

5 mart

Doxdur Ştraus və prafessır Nemur deyirlər ki bunun vərəqlərdəki çernilə heş bir dəxli yoxdu. Mən də dedim ki əyər çernili mən tökməmişəmsə onların altında nə olduğunu hardan bilərəm. Olar dedilər ki bəlkə də mən olara uyğun gəlirəm. Mən doxdur Ştrausa dedim ki mis Kinnian mənə heş vaxt tesd verməyib ancaq yazmaq və oxumaq verib. O da dedi ki mis Kinnian ona deyib ki mən onun Bekmanın ağıldankəmlər kollecində ən yaxşı şagirdi olmuşam və hamıdan çox çalışmışam ona görə ki hətda mənən ağillı olannardan da çox öyrənmək istəmişəm.

Doxdur Ştraus soruşdu ki necə olub ki sən Bekmanın məktəbinə gəlmişən Çarli. Onnan necə xəbər tutmusan. Dedim ki yadımda deyil. Professır Nemur soruşdu ki niyə oxumağı və yazmağı öyrənmək istiyirsən. Mən ona dedim ki çünkü ptün ömrüm boyu axmaq yox ağillı olmaq istəmişəm və anam həmişə deyirdi ki çalış və öyrən və mis Kinnian deyir ağillı olmaq çox çətindi və hətda mən sinifdə nəşə öyrənəndə də çox şey yadımnan çıxır.

Doxdur Ştraus kağızda nəşə yazdı prafessır Nemursa məynən çox ciddi danışdı. O dedi ki bilirsən Çarli biz bu ekisprimentin adamlara necə təsir edəcəyini bilmirük çünkü onu ancaq heyvannarın üstündə sınaşıuğ. Mən dedim mis Kinnian mənə deyib ancaq məni ağrıtsa da vecimə olmiyacaq ona görə ki mən gücliyəm və çalışacam.

Mən ağıllı olmaq istiyirəm əyər olar icazə versələr. Olar dedilər ki mənim ayləmnən icazə almalıdılar ancaq məni saxlayan German əmi ölüb və ayləm də yadımda deyil. Mən öz anamı və atamı balaca bacım Normanı çoxdan lap çoxdannan görmürəm. Bəlkə olar da ölublər. Doxdur Ştraus oların harda yaşadığın soruşdu. Mənə elə gəlir ki bruklində. O mənə dedi ki bəlkə oları tapacaqlar.

Yaxşı olardı ki bu hesabatdarı az yazım ona görə ki çox vaxtımı alır və gec yatdığıma görə səhər yorğun oluram. Cimpi mənim üstümə bağırdı çünkü peçin yanına apardığım bir sini bulkini əlimdən saldım. Olar hamsı bulaşdılar və o oları silənnən sora peçə qoymalı oldu. Cimpi həmişə mənim üstümə bağrır ancaq əslində onun xoşuna gəlirəm çünkü o mənim dosdumdu. Əyər mən ağıllansam bu ona süpriz olacaq.

Hesabat 4

Bugün olara uyğun olmağım ilə bağlı başqa bir axmaq test verdilər. Elə həmin yerdə amma başqa bir otaqda. Ordakı xanım mənə onun adını dedi və mən də soruşdum ki onu hesabatda necə yazmaq olar. Tematik apparseptik tesd. Mən ilk iki sözü bilmirəm, ancaq tesdi bilirəm. Onu eləmək lazımdı yoxsa pis qiymət alarsan.

Mən əvvəlcə düşündüm ki tesd hasatdı ona görə ki şəkillərin görmüşdüm. Ancaq bu dəfə o istəmədi mən deyim ki görürəm mən tamam karıxdım. Dünən mən ona dedim Bart deyib ki mən çernilin içində nə gördüyümü deməliyəm. O dedi bu başqa tesdi. Sən şəkillərdə gördüyün adamlar hakkında əhvalatlar fikirəşməlisən.

Mən dedim ki tanımadığım adamlar hakda necə danışa bilərəm. O dedi ki sən uydur mən də dedim ki bu yalan olacaq. Mən bi də heş vaxt yalan danışmıyacam çünkü balaca olanda yalan danışdığıma görə məni döyürdülər. Pulqabımda mənim və Normanın bi də ölməmişdən qabaq məni çörəkxanaya iş düzəldən German əminin şekli var.

Mən dedim ki olar hakda əhvalat danışa bilərəm, çünkü olarnan uzun müddət bi yerdə yaşamışam ancaq xanım olar

hakda eşitmək də istəmədi. O dedi ki bu tesd də o biri də mənim şəxsiyyətimi öyrənmək üçündü. Mən dedim ki üstünə çərnil tökülən vərəqlərin içində adamların şəkli olanı mənə verə bilərsiz hansıları ki mən tanımıram. O hirsəndi və şəkilləri apardı. Mənim heş vejimə deyil.

Mənə elə gəlir ki bu tesdi də eləmədim.

Sora mən ona şəkilləri çəkdim amma mən pis şəkil çəkirəm. Sora Bart ağ xalatda gəldi onu Bart Seldon çağırırlar. O məni başka bi yerə apardı Bekman unversitetinin həmənkı dördüncü mərtəbəsində labaratoriya deyilən yerə. Bart dedi ki pisxalogiya beyin deməkdi labaratoriya isə o deməkdi ki olar orda ekispirment aparırlar. Mən elə bildim ki bu sakqızdı ancaq indi mənə elə gəlir ki bular oyun və tappacadı çünkü biz buları etmişük.

Mən tappacanı tapa bilmədim çünkü onu qırıq qırıq eləmişdilər və dəliklərə girmirdi. Bir oyunda kağızın üstünə cürbəcür xəttər çəkmişdilər bir tərəfdə START bir tərəfdə də FİNİŞ yazılmışdı. Bart dedi ki bu oyuna LABRİNT deyirlər və mən karandaşı götürüb START olan yerdən FİNİŞ olan yerəcən elə çəkməliyəm ki xətdəri kəsməyim.

Mən başa düşmədim və biz bi topa kağızı zay ettik. Onda Bart dedi ki gedək sənnən ekispirmental labaratoriyaya sənə bi şey görsədəcəm onda bəlkə başa düşdün. Biz beşinci mərtəbəyə qalxıb başka bi otağa girdik burada çoxlu qəfəslər və heyvanlar vardı. Orda meymunlar və siçoollar vardı. Orda köhnə zibillikdən gələn dəhşət qoxu vardı və ağ xalat geymiş adam olarnan oynayırdı və mənə elə gəldi ki ora mağazadı

ancaq olar alıcılara oxşamırdılar. Bart qəfəsdən yekə bi siçool çıxarıb mənə görsətdi. Bart dedi ki bu Elcernondu və labrintdə əla hərəkət edir. Mən dedim görsət görüm.

O Elcernonu divarları və çoxlu əyrləri və döngələri START və FİNİŞ olan böyük yeşiyə buraxdı üsdünü də şüşəylə bağladı. Bart saadını çaxardıb qapını qaldırdı və dedi getdik Elcernon siçool da iki üç dəfə iyimsilənib qaşdı. Əvvəlcə o düz qaşdı amma sora görəndə ki gedə bilmir geri qayıdıb oturdu bığlarını tərpedib o biri tərəfə qaşdı. Bu ona oxşuyurdu ki hansı ki Bart mənim kağızın üstündəki xətlərlə etməyimi istiyirdi. Mən güldüm çünkü elə bilirdim siçool bunu eliyə bilməyəcək. Ancaq Elcernon necə lazımdı qaçırıdı ona görə ki FİNİŞ yazılan yerə gəlib ciyillədi. Bart dedi o sevinir ki hər şeyi necə lazımdı etdiyinə görə.

Ay səni bic siçool mən dedim.

Bart dedi Elcernonla yarışmaq istiyirsən. Dedim əlbəttə və o dedi ki onda taxtanın üstünə çəkilmiş başqa labrint var kərandaşa oxşayan elektrik çubuğu da var Elcernonun labrintin isə elə düzəldəcək ki mənimki olacaq və biz eyni şeyi edəcəkk.

O stolun üstündəki ptün divarların yerini dəyişdi Elcernonunkular seçmə idi ona görə də oları başqa cür etti. Sora şüşəni qaytarıb yerinə qoydu ki o divarların üstündən birbaşa FİNİŞƏ tullana bilməsin. Sora o elektrik çubuğun mənə verdi və onu xəttərin arasıyla necə gəzdirməyi görsətdi və mənə onu taxtanın üstündən qaldırmaq olmazdı ta ki onu heşyerə tərpedə bilməyənəcən, ya da məni azmaz silkələmiyənəcən. Mən ona baxmamağa çalışırdım və çox həycannanırdım.

O get deyəndə mən getmədim çünkü bilmədim hara gəldəm. Sora eşitdim ki Elcernon yeşiyin içində ciyillədi elə